

اظهارنظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون مشترک ایمنی

مدیریت سوخت مصرف شده و ایمنی مدیریت پسماند پرتوزا»

مقدمه

این کنوانسیون، یکی از کنوانسیون‌های ایمنی هسته‌ای تحت نظارت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است که با اهداف دستیابی و برقراری سطح بالایی از ایمنی جهانی در مدیریت سوخت مصرف شده و پسماند پرتوزا، حصول اطمینان از وجود محافظت‌های مؤثر در برابر خطرات بالقوه آثار زیانبار تابش یون‌ساز و محافظت از افراد، جامعه و محیط زیست و جلوگیری از حوادث با پیامدهای رادیولوژیکی در تاریخ ۲۹ سپتامبر ۱۹۹۷ برای امضای دولت‌ها مفتوح شد و در تاریخ ۱۸ ژوئن ۲۰۰۱ لازم‌الاجرا شد. تا ۱۸ دسامبر ۲۰۱۷، ۴۲ کشور عضو این کنوانسیون شده و برای ۷۷ کشور نیز لازم‌الاجراست. دامنه شمول این کنوانسیون شامل سوخت مصرف شده ناشی از بهره‌برداری از رآکتورهای هسته‌ای غیرنظامی و پسماندهای پرتوزا ناشی از کاربردهای غیرنظامی است. این کنوانسیون مشتمل بر ۴۴ ماده در قالب هفت فصل و سه سند ضمیمه مربوط به ۱. قواعد اجرایی و مالی، ۲. فرآیند بررسی گزارش ملی و ۳. راهنمای شکلی و ساختار گزارش ملی است.

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۳۷

شماره چاپ:

۷۳۲

تبیین موضوع

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۹/۲۲

لایحه «الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون مشترک ایمنی مدیریت سوخت مصرف شده و ایمنی مدیریت پسماند پرتوزا» در تاریخ ۱۳۹۶/۰۹/۰۱ در مجلس اعلام وصول و جهت بررسی به کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی به‌عنوان کمیسیون اصلی و کمیسیون‌های فرعی انرژی؛ حقوقی و قضایی؛ کشاورزی، آب و منابع طبیعی ارجاع داده شده است. جلسه‌ای نیز در مرکز پژوهش‌ها در تاریخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۲ جهت بررسی الحاق به کنوانسیون مذکور تشکیل شد.

معاونت پژوهش‌های

زیربنایی و امور

تولیدی

دفاتر: مطالعات

ارتباطات و

فناوری‌های نوین،

مطالعات حقوقی

مطالعات زیربنایی

مزایای الحاق

الف) پذیرش مسئولیت فعالیت‌های هسته‌ای و به‌تبع آن تقویت اعتبار بین‌المللی و ارتقای وجهه صلح‌آمیز فعالیت‌های هسته‌ای کشور

مشخصات گزارش

ب) تبادل تجربیات در قالب ارائه گزارش ملی که دارای نتایج مثبت زیر است:

۱. بهینه‌سازی اقدامات پسمانداری با توجه به عوامل متعدد فنی، زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و ...

شماره مسلسل:

۲۸۰۱۵۷۳۲

۲. ارتقای ایمنی با استفاده از دستاوردهای سایر اعضای کنوانسیون،

۳. اطلاع از فرآیند کشورهای دیگر به‌خصوص کشورهای تأثیرگذار بر (محیط زیست) ایران،

۴. اطمینان بخشی به کشورهای دیگر به‌خصوص تأثیرپذیر از فعالیت‌های ایران.

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۱۰/۳۰

ج) گسترش همکاری‌های بین‌المللی و امکان دستیابی به فناوری‌های مناسب در حوزه ایمنی هسته‌ای

د) تأثیرگذاری در تدوین مقررات این حوزه به‌ویژه اصلاح کنوانسیون

تعهدات

الف) تدوین و تصویب اسناد ملی، قوانین، مقررات و دستورالعمل‌ها و ضوابط

طبق بندهای مختلف این کنوانسیون، تدوین و تصویب برخی قوانین و مقررات از قبیل سند ملی سیاست چرخه سوخت هسته‌ای؛ دستورالعمل اورژانس و حوادث هسته‌ای؛ قانون و مقررات میزان ارائه و دسته‌بندی اطلاعات در حوزه سوخت مصرف شده و پسماند پرتوزا؛ مقررات ارزیابی مراکز مدیریت سوخت مصرف شده؛ تدوین برنامه راه‌اندازی و محدودیت‌ها و شرایط بهره‌برداری (OLC)^۱ در حوزه پسماند پرتوزا؛ دستورالعمل‌های طراحی و ساخت تأسیسات مدیریت پسماند پرتوزا و همچنین رفع خلأهای قوانین ملی، مقررات و دستورالعمل‌های داخلی در حوزه سوخت مصرف شده الزامی می‌شود.

ب) ایجاد ساختارهای لازم

ایجاد مرجع نظارتی صلاحیت‌دار مستقل،^۲ ایجاد ساختار یا متولی برای سوخت مصرف شده و ایجاد دبیرخانه‌ای متشکل از مراکز و بخش‌های فعال و مرتبط، برای تدوین گزارش ملی، پیگیری گزارش‌های بخشی و انجام تعهدات کنوانسیونی از تعهدات کشورهای خواستار عضویت در این کنوانسیون می‌باشد.

ج) تدوین و ارائه گزارش ملی (هر سه سال)

اعضای این کنوانسیون ملزم به ارائه گزارش‌های ارزیابی ایمنی نظام‌مند و زیست‌محیطی درباره هر یک از تأسیسات مدیریت سوخت مصرف شده هر سه سال یکبار هستند.

جمع‌بندی و پیشنهاد

کنوانسیون مشترک ایمنی مدیریت سوخت مصرف شده و ایمنی مدیریت پسماندهای پرتوزا، نخستین سند حقوقی است که به‌طور مستقیم این موضوع را در سطح جهانی مورد توجه قرار می‌دهد و یک استاندارد جهانی برای موضوع فوق ایجاد کرده است. کشورهای دارای نیروگاه هسته‌ای فعال دارای حجم بالایی از پسماند و سوخت مصرف شده هستند و از این لحاظ، سیاست پسمانداری آنان برای جامعه بین‌المللی مهم است. کشور ما نیز با دارا بودن نیروگاه‌های هسته‌ای فعال، تعهداتی در خصوص مدیریت پسمانداری دارد و الحاق به کنوانسیون مذکور، از یکسو موجب ارتقای سطح همکاری‌های بین‌المللی در حوزه مدیریت ایمن سوخت مصرف شده و پسماند پرتوزا و کسب تجربیات و فناوری‌های سایر اعضا شده و ازسوی دیگر با پذیرش مسئولیت ایمنی پسماندهای هسته‌ای، موجب تقویت اعتبار بین‌المللی و ارتقای وجهه صلح‌آمیز فعالیت‌های هسته‌ای کشور خواهد شد.

با این حال باید توجه داشت که الحاق به این کنوانسیون تعهداتی نیز برای کشور به‌وجود می‌آورد که اکثر آنها از جمله تدوین و تصویب قوانین و مقررات لازم و ایجاد ساختارهای لازم مربوط به امور داخلی کشور است. روند ارزیابی کنوانسیون و تشکیل کارگروه مربوطه از آبان‌ماه ۱۳۹۲ در سازمان انرژی اتمی شروع و در بهمن‌ماه ۱۳۹۴، دبیرخانه مقدماتی الحاق جهت پایش و اجرای مقدماتی تعهدات تشکیل شده است. همچنین تعهداتی که به‌موجب الحاق به کنوانسیون برعهده کشور مترتب خواهد شد، احصا و زیرساخت‌های لازم شناسایی شده که بخشی از آنها فراهم شده و برخی دیگر در حال فراهم شدن است.

1. Operational Limits and Conditions

2. Regulatory Body

نکته قابل تأمل در لایحه مزبور مربوط به بند «ب» از پاراگراف اول شروط منضم به ماده واحده است که بیان می‌دارد «مفاد ماده (۲۷) کنوانسیون به هیچ وجه متضمن یا وضع‌کننده هیچ‌گونه تعهدی نمی‌باشد که دولت جمهوری اسلامی ایران از طریق تصویب یا الحاق به کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط یا به‌گونه دیگری به‌موجب حقوق بین‌الملل به‌صورت صریح نپذیرفته است». با عنایت به ماده (۲۷) کنوانسیون، لذا به نظر می‌رسد، این بند سبب ایجاد تعهدی مازاد بر آنچه کنوانسیون مقرر کرده، می‌شود. زیرا در ماده (۲۷) تنها رعایت مفاد کنوانسیون و اسناد الزام‌آور بین‌المللی در جابجایی فرامرزی قید شده است. لذا اصلاح این بند ماده واحده و تطبیق آن با ماده (۲۷) ضروری است.

در نهایت پیشنهاد می‌شود:

۱. با الحاق دولت به «کنوانسیون مشترک ایمنی مدیریت سوخت مصرف شده و ایمنی مدیریت پسماند پرتوزا» موافقت گردد.
 ۲. بند «ب» ماده واحده به‌شرح زیر اصلاح گردد:
- «مفاد ماده (۲۷) کنوانسیون به هیچ وجه متضمن یا وضع‌کننده هیچ‌گونه تعهدی نمی‌باشد که دولت جمهوری اسلامی ایران از طریق تصویب یا الحاق به کنوانسیون‌ها و اسناد الزام‌آور بین‌المللی به‌صورت صریح نپذیرفته است».

